

برون

«ایران» در گفت‌وگو با کارشناسان، آسیب‌های طلاق را برای مردان و زنان بررسی می‌کند

مکافات ابدی

سناز باقری‌راد

خبرنگار

«ازدواج هندوانه سربسته است»؛ این اصطلاحی است که احتمالاً همه ما از قدیمی‌ها و بزرگ‌ترهایمان شنیده‌ایم. اصطلاحی که شاید بتوان تا حدی آن را درست دانست و می‌تواند دو روی متفاوت سکه زندگی را نمایان کند.

ازدواج گاهی ممکن است به شیرینی همان هندوانه در بسته باشد و روزهای خوشی را برایمان رقم بزند، اما گاهی هم ممکن است شیرینی آن هندوانه دل آدم را بزند و روزهای تلخی را نصیب‌مان کند.

اغلب عروس و دامادها زندگی مشترک خود را با دنیایی از آرزو و زیر سقفی مملو از شادی آغاز می‌کنند و احتمالاً زوج‌ها در اوایل ازدواج به اتفاقات ناگوار یا حتی جدایی فکر نمی‌کنند. اما گاهی ممکن است ورق زندگی برگردد و سقف آرزوهای زوج‌ها نیز ترک بردارد؛ ترکی که قطعاً ناشی از عوامل و دلایل مختلف است اما شاید به حدی عمیق باشد که در نهایت به جدایی و طلاق منجر شود.

شاید این روزها جملاتی مانند «با لباس سفید رفتی خونه بخت با لباس سفید هم برمی‌گدی» یا «مهریه رو کی داده کی گرفته» کمی رنگ باخته و معنای خود را تا حدودی از دست داده باشند با این حال مشکلات و آسیب‌های پس از طلاق همچون گذشته پابرجاست و برای مرد و زن چالش‌آفرین است.

با رخ دادن طلاق یک تجربه تلخ هم برای مردان و هم برای زنان رقم می‌خورد؛ تجربه‌ای که تا مدت‌ها روزهایی خاکستری را برای مرد و زن رقم می‌زند و تبعاتی ازجمله آسیب‌های فردی، اجتماعی، مشکلات عاطفی، مالی، حمایتی و غیره را به دنبال دارد.

کلمه «طلاق» از قدیم‌الایام و در همه جوامع قباحث خاصی داشته و به دنبال خود مشکلات و آسیب‌های فراوانی نیز همراه دارد و بویژه در جوامع سنتی‌تر نیز این آسیب‌ها عمیق‌تر است.

رضا محمدمهر، روانشناس و کارشناس خانواده در گفت‌وگو با «ایران» درخصوص آسیب‌ها و تبعات طلاق می‌گوید: متأسفانه آمار طلاق در کشور ما رو به افزایش است و این امر از دلایل مختلفی نشأت می‌گیرد. در حال حاضر نیز بهترین راه درک‌ناهم‌دت کاهش آثار و تبعات طلاق و جلوگیری از فروپاشی خانواده‌ها در بلندمدت است.

وی با بیان اینکه در طلاق آسیب‌های متعددی متوجه مرد، زن و فرزندان است، اظهار داشت: تبعات ناشی از طلاق در بعد روانشناختی شامل اضطراب، درجاتی از افسردگی، خشم، بدبینی و ناامیدی به آینده است. البته این موارد طبیعی است اما شدت آنها بستگی به عوامل مختلفی دارد. میزان علاقه زوجین به یکدیگر، طول مدت مشاجره و نحوه مشاجرات، شیوه جدایی و توافقی بودن یا نبودن طلاق، نقش خانواده‌ها در مشاجرات و غیره از جمله عواملی است که شدت تبعات را تعیین می‌کند.

این روانشناس با بیان اینکه اگر در روند طلاق فرزند نیز وجود داشته باشد تأثیرات منفی ناشی از این جدایی عمیق‌تر خواهد بود، اظهار داشت: مسائلی مانند میزان ارتباط فرزند با والدین، نحوه نگهداری از آنها و آسیب‌های ناشی از طلاق بر فرزندان نیز بر شدت مشکلات زن و مرد می‌افزاید.

محمدمهر با تأکید بر اینکه یکی از مهم‌ترین آسیب‌های روانشناختی و پنهان در طلاق آسیب به عزت نفس است، خاطر نشان کرد: معمولاً پس از طلاق عزت نفس افراد بشدت کاهش می‌یابد و مسائلی مانند احساس منفی داشتن به خود و سرزنش‌های درونی منجر به کاهش عزت نفس و در نتیجه تصمیم‌های نامناسب می‌شود؛ چراکه در این زمان احتمال دارد فرد برای جبران این آسیب به یک

ازدواج زودهنگام و ناپخته تن دهد و پیوند ناموفق‌تری را تجربه کند یا ممکن است منزوی شده و دچار افسردگی شود که در این زمان باید از متخصصین کمک گرفت.

محمدمهر با اشاره به تفاوت تبعات زنان و مردان در طلاق بیان کرد: معمولاً به دلیل نبود حمایت‌های مالی کافی و مناسب برای زنان در هنگام طلاق، حس برگشت به خانواده یکی از مواردی است که بانوان را بشدت اذیت کرده و مشکلاتی به‌همراه داشته و آسیب‌هایی به عزت نفس آنها وارد می‌کند. نگاه خانواده و جامعه به زن می‌تواند بر کیفیت حضور وی در خانواده اثر بگذارد و آسیب‌های روانشناختی از جمله انزوا، افسردگی و غیره را ایجاد کند.

وی با تشریح برخی تبعات متوجه مردان در طلاق تصریح کرد: مردان پس از طلاق بیشتر به زندگی مجردی روی می‌آورند. آنها نیز دچار مشکلات مالی خواهند شد و به طور کلی مدتی طول می‌کشد تا هردو فرد خود را پیدا کنند و اینجاست که نیاز به حمایت خانواده و کمک‌های تخصصی دارند؛ چراکه هردو دچار اضطراب نسبت به آینده، خشم، ناامیدی، سردرگمی و غیره هستند.

این روانشناس در پاسخ به این سؤال که برای کاهش تبعات ناشی از طلاق باید چه اقدامی انجام داد، اظهار داشت: یکی از بهترین روش‌ها افزایش مهارت‌ها و توانمندی‌های روانشناختی است که می‌تواند چالش‌های پس از طلاق را برای افراد کاهش دهد. به علاوه پذیرش خانواده، دوستان و جامعه و حمایت‌های آنها می‌تواند در آسان‌تر سپری کردن این دوران بسیار مؤثر باشد و خانواده‌ها باید از انگ زدن به این افراد خودداری کنند.

محمدمهر تأکید کرد: مسائل و مشکلات مالی پس از طلاق یکی از مواردی است که می‌تواند آسیب‌های اجتماعی و اخلاقی زیادی را بویژه برای زنان ایجاد کند؛ چرا که فرد به دلیل نگرانی از آینده ممکن است به روابط نامناسبی پناه ببرد که خواسته خود نبوده و ناشی از نگرانی از آینده است.

وی ادامه داد: این روابط می‌تواند آسیب‌های بیشتری داشته باشد. به همین منظور بهتر است نهادها سازوکاری برای حمایت از این افراد بویژه زنان در نظر بگیرند تا آسیب‌های اخلاقی و اجتماعی ناشی از مشکلات مالی طلاق برای زنان کاهش یابد.

بر اساس آمارهای مرکز آمار ایران، ۱۵۸ هزار و ۹۹۲ رویداد ازدواج و ۴۱ هزار و ۷۵۷ رویداد طلاق در بهار ۱۴۰۰ به ثبت رسیده است. این آمار در قیاس با آمار مشابه خود در بهار ۹۹ از رشد ۲۳.۶ درصدی ازدواج و ۱۶.۴ درصدی طلاق خبر می‌دهد.

بنابراین در حالی که آمار ازدواج در کشور علیرغم سال‌های گذشته از روند نزولی به روند صعودی تبدیل شده، با این حال آمار طلاق در ایران همچنان روبه افزایش است.

هرچند که در دنیای مدرن امروزی، آمار طلاق بیش از گذشته شده است اما این امر چیزی از تلخی‌ها و آسیب‌های ناشی از آن کم نمی‌کند؛ چراکه با وجود درآمیختگی زندگی‌های امروزی با مدرنیته و فاصله گرفتن از زندگی سنتی، ضربات جدایی به همان سنگینی و قدرت همیشگی است و هنوز هم عشق و محبت حرف اول را در درون انسان‌ها می‌زند.

بنابراین بهتر است به طلاق به عنوان آخرین گزینه نگاه کنیم و با تمام قدرت برای استوار ماندن ستون‌های زندگی مشترک تلاش کنیم.

نسرین باقری، عضو هیات‌علمی دانشگاه و روانشناس در گفت‌وگو با روزنامه «ایران»، با تشریح پیامدها و آسیب‌های طلاق برای مردان و زنان گفت: مسلماً طلاق پیامدهای بسیاری در ابعاد مختلف دارد و گاهی این پیامدها ناشی از نگاه جامعه به زن و مرد است که منجر به ایجاد پریشانی روانی می‌شود.

▪ دوشنبه ۱۵ فروردین ۱۴۰۱

▪ سال بیست و هشتم

▪ شماره ۷۸۷۷

و فردی خود را از دست داده و به همین دلیل ممکن است فرصت‌های مناسب برای ازدواج دوم را از دست بدهند.

این روانشناس با تشریح برخی تبعات طلاق برای مردان بیان کرد: یکی از مهم‌ترین عوارض جدایی و فروپاشی زندگی مشترک برای مردان آسیب‌های جسمانی به آنها است که به دلیل تغییر عادت‌ها و سبک زندگی، این افراد را اغلب به سمت مصرف دخانیات، الکل و غیره می‌کشاند.

باقری تصریح کرد: از سوی دیگر عوارض اجتماعی نیز تأثیر بسیار منفی روی مردان و زنان پس از طلاق دارد به طوری که بویژه در جوامع توسعه‌نیافته نگاه افراد جامعه به زوجین جداشده تغییر می‌کند. در مردان نیز به دلیل نبود حمایت‌های عاطفی این عوارض اجتماعی دوچندان است.

وی با اشاره به ارتباط آسیب‌های طلاق بر مردان و پدران اظهار داشت: در صورتی که در روند طلاق فرزندی نیز وجود داشته باشد و حضانت فرزند برعهده پدر باشد، به دلیل ضعیف‌تر بودن توانمندی‌های عاطفی و والدگری در پدران نسبت به مادران، مشکلاتی در نگهداری و مراقبت از فرزندان نیز ایجاد می‌شود که پدر را بیشتر درگیر آسیب‌ها می‌کند. چرا که بر اساس دیدگاه والدگری مراقبت و رشد فرزندان برعهده مادر است و مردان نمی‌توانند بخوبی مادران نیازهای عاطفی و حمایتی فرزندان را تأمین کنند.

این عضو هیات علمی دانشگاه با اشاره بر عوارض روانی فروپاشی زندگی مشترک بر مردان بیان کرد: یکی دیگر از عمیق‌ترین آسیب‌های طلاق برای آقایان تأثیرات منفی روانی است که می‌تواند منجر به ایجاد احساس یأس، ناامیدی، ترس و اضطراب از آینده و همچنین اضطراب از برقراری روابط جدید شود. به طوری که ممکن است مردان پس از طلاق روابط جدیدی داشته باشند اما به دلیل ترس و اضطراب درونی یا ترس از پذیرش دوباره مسئولیت، اغلب این روابط کوتاه مدت بوده و ماندگار نیست.

وی ادامه داد: در نتیجه مردان یک آشفتگی احساسی را پس از جدایی تجربه می‌کنند و به دلیل اینکه اغلب نمی‌توانند احساسات منفی خود را مانند بانوان بیان کنند، ممکن است به مسائل مختلفی از جمله خودکشی نیز روی بیاورند. در واقع تحقیقات نشان می‌دهد که گرایش به خودکشی پس از طلاق، در مردان نسبت به زنان دو برابر است.

▪ آسیب‌های طلاق برای بانوان

این روانشناس با تشریح چالش‌ها و مشکلات بانوان پس از طلاق بیان کرد: یکی از مهم‌ترین مسائل و مشکلات برای مادران و زنان پس از طلاق، نگهداری از فرزندان به دلیل ضعف اقتصادی است. متأسفانه عدم استقلال و وابستگی‌های عاطفی عمیق زنان می‌تواند پس از طلاق آسیب‌های روانی زیادی را بر آنها وارد کند.

باقری با اشاره به آسیب‌های اجتماعی طلاق برای زنان خاطر نشان کرد: از جمله مهم‌ترین ابعاد آسیب‌های اجتماعی و روانی طلاق برای زنان، ترس از آینده و نگاه جامعه به یک زن مطلقه است. عدم پذیرش برخی خانواده‌ها بویژه خانواده‌هایی که خود دچار مشکلات اقتصادی هستند، آثار روانی متعددی متأسفانه عدم استقلال و وابستگی‌های عاطفی عمیق زنان می‌تواند پس از طلاق آسیب‌های روانی زیادی را بر آنها وارد کند.

باقری با اشاره به آسیب‌های اجتماعی طلاق برای زنان خاطر نشان کرد: از جمله مهم‌ترین ابعاد آسیب‌های اجتماعی و روانی طلاق برای زنان، ترس از آینده و نگاه جامعه به یک زن مطلقه است. عدم پذیرش برخی خانواده‌ها بویژه خانواده‌هایی که خود دچار مشکلات اقتصادی هستند، آثار روانی متعددی متأسفانه عدم استقلال و وابستگی‌های عاطفی عمیق زنان می‌تواند پس از طلاق آسیب‌های روانی زیادی را بر آنها وارد کند.

این عضو هیات‌علمی دانشگاه با اشاره به مهم‌ترین دلایل طلاق بیان کرد: عوامل مختلفی در امر طلاق دخیل بوده که از چند جنبه نیز قابل بررسی هستند. عوامل شخصی، اجتماعی، مهاجرت، صنعتی شدن، تکنولوژی و غیره همگی به صورت غیرمستقیم به افزایش آمار طلاق مؤثر هستند.

باقری افزود: از جمله عوامل اجتماعی مؤثر در طلاق، افزایش خانواده‌های هسته‌ای و تغییر از خانواده‌های سنتی به خانواده‌های هسته‌ای، بیداری و افزایش آگاهی بانوان و دخیل شدن مدرنیته در سبک زندگی همگی به صورت غیرمستقیم روی رخ دادن طلاق اثر گذاشته‌اند.

وی تأکید کرد: اما به طور کلی ۳ عامل اصلی فقر اقتصادی و بیکاری، خیانت و افتخاد از جمله عمده‌ترین عوامل طلاق در زندگی مشترک هستند.

این روانشناس تصریح کرد: البته مسائل مختلفی می‌تواند زوجین را به نارضایتی زناشویی و در نتیجه طلاق عاطفی و در پایان جدایی بکشاند. مسائلی مانند ارتباط غلط زوجین و ناکارآمدی بنیان خانواده، مشکلات و تنش‌های رفتاری، فقر مالی و غیره می‌تواند منجر به ایجاد نارضایتی زناشویی شود.

باقری با اشاره بر مصادیق ارتباط غلط زوجین و تأکید کرد: از جمله مصادیق ارتباط غلط زوجین عوامل مخرب زندگی مشترک می‌توان به تحقیر، تهدید، سرزنش، انتقاد، مقایسه و شکایت اشاره کرد. همچنین عوامل شخصی دیگری از جمله سن ازدواج یعنی فاصله بسیار زیاد یا بسیار کم زوجین، عدم تفاهم، خیانت و عدم وفاداری و عشق ظاهری همگی می‌توانند در کنار عوامل شخصی و فردی منجر به طلاق شوند.

نگاهی به حوزه زنان در سالی که گذشت

مهسا قوی‌قلب

خبرنگار

بخش پررنگ‌تر آسیب‌های طلاق - که بسیار وابسته به فرهنگ است- بدون تردید متوجه زنان است. بخش زیادی از زنان پس از طلاق فرصت ازدواج مجدد ندارند و تبدیل به خودسرپرست یا حتی سرپرست خانواده - فرزندان- می‌شوند. شاید همین جا بود که موضوعی به اسم عدالت جنسیتی در جامعه نمود بیشتری پیدا کرد چون در روزگار کنونی شمار زنانی که ازدواج نمی‌کنند یا طلاق می‌گیرند بیشتر از گذشته است؛ از این منظر باید گفت فعالیت‌هایی که برای ارتقای جایگاه و معیشت زنان در جامعه می‌شود دارای اهمیت است تا از آسیب‌های احتمالی روزگار پس از طلاق زنان نیز در این میان کاسته شود. با پشت سر گذاشتن سال ۱۴۰۰ حالا بسیاری از زنان نگاه‌شان به ۱۴۰۱ است تا قوانین و مصوباتی در حمایت از زنان وضع شود. هر چند این قوانین همه زنان از جمله زنانی که ازدواج کرده‌اند را شامل می‌شود اما نمی‌توان انکار کرد که تأثیر برخی از این قوانین برای زنانی که در کانون خانواده‌ای نیستند، بیشتر است. موارد دیگری از مصوبات و حمایت‌ها از زنان نیز به‌طور مشخص به بحث آسیب‌پذیری زنان در زندگی مشترک مربوط می‌شود مانند ساز و کارهایی که این روزها برای مهریه در نظر گرفته شده یا قوانینی که منظر تصویب هستند یا موضوع منع خشونت علیه زنان که شاید با بازنگری مشخص‌تری در این قوانین برخی ازدواج‌های غلط از ابتدا شکل نگیرد یا جلوی رسیدن به مرز طلاق گرفته شود.

بدون تردید داشتن تمهیدات پیشگیرانه همیشه مؤثرتر از روبه‌رو شدن با آسیب و بعد ایجاد راهکارهای کنترل آسیب است.

سارا باقری، فعال حوزه زنان و حقوق‌دان درباره وضعیت زنان در سال ۱۴۰۰ به «ایران» می‌گوید: به صورت کلی، برنامه‌ای که مشخصاً برای زنان متصور بوده، بحث تحقق عدالت جنسیتی است که در همه این سال‌ها تلاش شده عدالت جنسیتی صورت

بگیرد. در حوزه‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی در این باره فعالیت‌هایی شده است. به اعتقاد من سال گذشته به واسطه شرایط کرونا و قرنطینه که زندگی همه افراد جامعه را تحت تأثیر خود قرار داده مشارکت اقتصادی زنان کمتر شد و شاهد بودیم در تابستان ۱۴۰۰ اعلام کردند، نزدیک به ۲۰ درصد، نرخ بیکاری زنان افزایش پیدا کرده و با توجه به سهم اندک و ناچیزی که در حوزه اقتصاد دارند، این رقم خیلی بزرگ است و زمانی تصویب نمود پیدا می‌کند که به واسطه جدایی‌هایی که صورت می‌گیرد یا از دست دادن مرد سرپرست خانوار، زنان به‌طور مستقیم سرپرست خانوار شده و باید مسئولیت و تعهد اقتصادی که نسبت به خانواده دارند را عهده‌دار شوند، این امر سبب می‌شود در نهایت وضعیت اقتصادی زنان ناپایدار شود.

به گفته او در حوزه زنان سرپرست خانوار باید تمهیدات بیشتری اندیشیده شود، در واقع کمتر شاهد بودیم که اتفاق جدیدی در این حوزه بیفتد. باید سعی شود، بازار کار زنان تسهیل شود، با توجه به آسیب‌های جدی در زمان کرونا که نسبت به زنان صورت گرفته، می‌تبلد حمایت‌های بیشتری هم وجود داشته باشد.

باقری اضافه می‌کند: در سالی که گذشت امیدوار بودیم، لایحه تأمین امنیت زنان در برابر خشونت به نتیجه برسد. این لایحه از طرف معاونت امور زنان و خانواده رئیس‌جمهور به مجلس ارسال شده ولی همچنان می‌بینیم که در کمیسیون اجتماعی مجلس در حال رایزنی است و خبری از تصویب نیست. امیدوارم با توجه به اخباری که با آنها روبه‌رو شدیم و قتل‌هایی که شاهد بودیم، این لایحه هرچه سریعتر به نتیجه برسد. اخباری که نام برده شد، آذهان عمومی را هم تحت تأثیر قرار داده و مشوش می‌کند. افکار عمومی بارها در سال گذشته با شنیدن چنین اخبار تلخی جریحه‌دار شد. در سال جدید با تأیید نمایندگان مجلس شورای اسلامی و تصویب قانون در این خصوص می‌توانیم شاهد خشونت‌های کمتری با وجود حمایت‌های قانونی خاص در این زمینه باشیم. این ویکی دادگستری به طرح دیگری که در سالی که گذشت، اشاره کرده و توضیح می‌دهد: طرحی هم در مجلس با عنوان تعیین سقف میزان مهریه مطرح شد و بنا شد، تعداد ۱۴ سکه تمام بهار آزادی به عنوان مهریه تعیین شود، البته فعلاً در قالب طرح مطرح شده و خیلی هم دربار آن صحبتی به میان نیامد، اما در هر حال در حوزه زنان با توجه به شرایط نامطلوبی که در حوزه خانواده نسبت به زنان وجود دارد، ممکن است خیلی از زنان نسبت به تصویب این طرح متضرر شوند. البته فعلاً در مجلس در قالب همان ۱۴ سکه رایزنی و گمانه‌زنی وجود دارد و به طور جدی وارد صحن علنی مجلس نشده تا تصمیم‌گیری جدی شود با وجود این فعالان اجتماعی در حال همکاری هستند تا بتوانند به بهترین نحو ممکن از زنان در خصوص این طرح حمایت کنند.